

PROTOKOLL

Dnr
11277-2026

Sid
1 (20)

Justitieombudsmannen
Thomas Norling

Inspektion av Omsorgsnämnden i Uppsala kommun den 22–24 september 2026

JO:s uttalande i korthet: JO genomförde den 22–24 september 2026 en inspektion av Omsorgsnämnden i Uppsala kommun. Inspektionen avsåg nämndens handläggning av ärenden enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Det intryck av nämndens verksamhet som förmedlats till mig av mina medarbetare var positivt i flera avseenden. Handläggningen av de granskade ärendena fungerade i stora delar väl. I ett antal ärenden var handläggningstiderna dock alldeles för långa och ofta förekom det även perioder av passivitet i handläggningen. Vid granskningen noterades också stora brister när det gällde verkställighet av beslut om insatser i form av bostad med särskild service för vuxna och korttidsvistelse utanför det egna hemmet. Enskilda som hade fått beslut om boendeinsats hade i många fall behövt vänta länge, ibland i flera år, på att besluten skulle bli verkställda. Ett stort antal av dessa beslut var fortfarande inte verkställda.

Under inspektionen noterades därutöver ytterligare brister i ärendehandläggningen. I många fall framgick det inte av dokumentationen i ärenden som rörde barn att nämnden hade gjort en konkret och individualiserad bedömning av barnets bästa. Vid granskningen kom det också fram att nämnden i stor utsträckning försåg sina beslut om insatser med omprövningsförbehåll. Förbehållen hade inte motiverats och nämnden verkade inte närmare ha övervägt behovet av en sådan lösning. Besluten var därtill ofta tidsbegränsade och saknade även i det hänseendet i många fall en klagande motivering.

I några fall anser JO att nämnden ska kritiseras för bristerna i handläggningen. När det gäller bristerna i verkställigheten av beslut om boendeinsatser uttalar JO allvarlig kritik mot nämnden.

Inledning

JO inspekterade Omsorgsnämnden i Uppsala kommun för åtta år sedan inom ramen för en undersökning om handläggningstider i ärenden om personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Efter att ha inspekterat fyra kommunala nämnder gjorde JO vissa uttalanden om vad som kan anses vara en rimlig handläggningstid i ett sådant ärende (se JO 2019/20 s. 588, dnr 7477-2017).

Under de senaste två åren har JO meddelat två kritikbeslut mot nämnden. I ett beslut riktade JO allvarlig kritik mot nämnden för långsam handläggning i ett ärende om personlig assistans samt för brister i hanteringen av en underrättelse enligt 11 § förvaltningslagen (2017:900), FL (se JO:s beslut den 10 mars 2025, dnr 232-2024). I det andra beslutet kritiserades nämnden för bristfällig verkställighet av ett beslut om insats i form av bostad med särskild service (se JO:s beslut den 15 september 2026, dnr 6376-2025).

Det som kommit fram inom ramen för JO:s tillsyn visade på brister i nämndens hantering av ärenden om insatser enligt LSS. Det har därtill gått lång tid sedan den tidigare inspektionen genomfördes och den var även avgränsad till att avse enbart handläggningstider. Mot den bakgrunden beslutade JO Thomas Norling att åter inspektera nämnden och att granskningen skulle avse handläggningen av ärenden enligt LSS. Byråchefen Sandra Lundgren förordnades att verkställa inspektionen.

Den 22–24 september 2026 genomförde Sandra Lundgren tillsammans med rättssakkunniga Malin Jonasson och Lovisa Falkman (protokollförare) inspektionen.

Inspektionens genomförande

Inledande möte

Inspektionen inleddes genom ett möte med nämnden den 22 september 2026. Nämnden representerades vid mötet av avdelningschefen AA, områdeschefen BB, enhetschefen CC, teamledarna DD och EE, utvecklingsledaren FF, verksamhetscontrollern GG samt verksamhetsutvecklaren HH.

Efter en inledande presentation av samtliga närvarande redogjorde Sandra Lundgren för JO:s verksamhet samt bakgrunden till inspektionen och dess syfte. Företrädarna för nämnden redogjorde därefter för nämndens organisation och verksamhet.

Granskning av handlingar

Inför inspektionen begärde JO att få ta del av:

- de tjugo äldsta icke avslutade ärendena om insats enligt LSS,
- de tio senast avslutade ärendena om personlig assistans,
- de tio senast avslutade ärendena om andra LSS-insatser än personlig assistans,
- de tio första ärendena om bostad med särskild service för vuxna där nämnden fattat beslut efter den 1 september 2025,
- de tjugo ärenden om bostad med särskild service för vuxna där det gått längst tid sedan beslut/dom och insatsen ännu inte har verkställts,
- de tio ärenden om bostad med särskild service för barn och ungdomar där det gått längst tid sedan beslut/dom och insatsen ännu inte har verkställts,

- de tio ärenden om korttidsvistelse (i korttidshem) där det gått längst tid sedan beslut/dom och insatsen ännu inte har verkställts, och
- de tio första ärendena enligt LSS som har återförvisats från domstol till nämnden efter den 1 september 2025.

I två kategorier hade nämnden inte så många ärenden som JO hade begärt. JO:s medarbetare gick vid granskningen igenom samtliga ärenden som nämnden hade tagit fram, men utan att akterna granskades i alla avseenden.

Avslutande genomgång

Den 24 september 2026 hölls ett avslutande möte. Från nämnden deltog samma personer som vid det inledande mötet, med undantag för AA och EE. Därutöver deltog för nämndens räkning vice ordföranden i nämnden II, tf. avdelningschefen JJ och kommunjuristen KK.

JO:s medarbetare redovisade de huvudsakliga iakttagelser som hade gjorts vid granskningen av de beställda handlingarna och ställde även vissa frågor till nämnden om ärendehandläggningen. Företrädarna för nämnden fick möjlighet att kommentera och ställa frågor om iakttagelserna.

Sandra Lundgren avslutade mötet med att informera om att det endast är JO Thomas Norling som kan göra uttalanden med anledning av iakttagelserna vid en inspektion och att hans bedömningar kommer att redovisas i ett protokoll.

Uttalanden av JO Thomas Norling

Allmänt

Inspektionen av nämnden motiverades av att jag inom ramen för min tillsyn hade noterat brister i nämndens handläggning av ärenden enligt LSS. Syftet med inspektionen var att få en allmän uppfattning om nämndens verksamhet. Inom ramen för den utredning som låg till grund för det kritikbeslut som jag meddelade i september 2026 uppgav nämnden att den hade drygt 60 beslut om bostad med särskild service för vuxna som av olika anledningar inte var verkställda¹. Jag bestämde mig mot den bakgrunden för att följa upp frågan om hur nämnden förmår verkställa sina beslut om boendeinsatser enligt LSS inom ramen för den här inspektionen.

Inledningsvis vill jag framhålla att det intryck av nämndens verksamhet som förmedlats till mig av mina medarbetare var positivt i flera avseenden. Det var genomgående ordning och reda i journalföringen, vilket gjorde det enkelt att följa handläggningen i respektive ärende. I de granskade ärendena var åtgärder

¹ Jag har också tagit del av den rapport som nämnden lämnade till Inspektionen för vård och omsorg den 18 september 2026 om ej verkställda beslut enligt socialtjänstlagen (SoL) och LSS per den 30 juni 2026. Av rapporten framgår att nämnden hade 58 beslut om bostad med särskild service för vuxna som inte hade verkställts inom tre månader.

och händelser tydligt dokumenterade i journalen. Journalanteckningarna var välavvägda och innehöll relevanta uppgifter. Besluten som granskades var i stor utsträckning välmotiverade med sakliga och objektiva bedömningar. Språket i utredningar och beslut var lättillgängligt.

Vid granskningen noterades även ett flertal exempel på god förvaltning och hög servicenivå. Ett exempel på detta är det kommuniseringsbrev som nämnden använder i sin handläggning. Brevet är tydligt och informativt. I flera ärenden noterades mina medarbetare också en tydlig omsorg om brukarna. Det kunde exempelvis handla om att en handläggare tog en extra kontakt vid kommunikeringen av en utredning för att verkligen säkerställa att den enskilde inte hade något att tillägga.

Det är för mig, genom granskningen vid inspektionen och den information som nämnden lämnade vid det inledande mötet, tydligt att det pågår ett aktivt arbete vid nämnden när det gäller LSS-verksamheten.

Under inspektionen noterades emellertid ett antal brister i ärende-handläggningen. I ett antal av de granskade ärendena var handläggningstiderna alldeles för långa och det förekom ofta perioder av passivitet i handläggningen. Vid granskningen noterades också brister när det gällde nämndens verkställighet av beslut om insatser i form av bostad med särskild service för vuxna och korttidsvistelse utanför det egna hemmet. Enskilda som hade fått beslut om boendeinsats hade i många fall fått vänta länge, ibland i flera år, på att besluten skulle bli verkställda. Ett stort antal beslut var fortfarande inte verkställda.

Av de granskade ärendena var det endast ett fåtal som rörde barn. Mina medarbetare noterade i dessa att nämnden inte hade gjort en konkret och individualiserad bedömning av barnets bästa. Vid granskningen kom det också fram att nämnden i stor utsträckning försåg sina beslut om insatser med omprövningsförbehåll. Förbehållen hade inte motiverats och nämnden verkade inte närmare ha övervägt behovet av en sådan lösning. Besluten var därtill ofta tidsbegränsade och saknade även i det hänseendet i många fall en klargörande motivering.

I några fall anser jag att nämnden förtjänar kritik för sin handläggning. När det gäller bristerna i verkställigheten av beslut om boendeinsatser har jag funnit skäl att uttala allvarlig kritik. Jag kommer i det följande att redogöra för iakttagelserna vid inspektionen och göra uttalanden om handläggningen i de ärenden som granskats.

Jag har valt att dela upp protokollet i sju avsnitt. Det första avsnittet behandlar handläggningen av ansökningar om insatser enligt LSS. Därefter följer ett avsnitt om barnets bästa och barnets rätt att komma till tals. Det tredje avsnittet handlar om beslut och det fjärde avsnittet om omprövningsförbehåll. I det femte avsnittet gör jag vissa uttalanden om vad som gäller i fråga om underrättelse om

väsentlig försening enligt 11 § FL. Det sjätte avsnittet behandlar verkställigheten av boendeinsatser. I det sjunde och sista avsnittet gör jag vissa uttalanden om en sanningsförsäkransblankett som förekom i några av de granskade ärendena.

Handläggningen av ansökningar om insats enligt LSS

Rättsliga utgångspunkter

I LSS finns bestämmelser om vissa insatser som personer som omfattas av den lagen har rätt till, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och behovet inte tillgodoses på annat sätt. Målet med LSS är att den enskilde ska få möjlighet att leva som andra. (Se 1, 5, 7 och 9 §§ LSS.)

LSS är en rättighetslag. Det innebär att den enskilde kan kräva de rättigheter som anges i lagen. Detta kan jämföras med socialtjänstlagen (2025:400) som inte ger den enskilde en absolut rätt till en viss bestämd insats (se prop. 1992/93:159 s. 50). När den enskilde har fått ett beslut om rätt till en viss insats enligt LSS ansvarar alltså nämnden för att den enskilde verkligen får den insats som han eller hon har beviljats (se prop. 2007/08:43 s. 13). Jag har i ett tidigare beslut mer utförligt redovisat vad det innebär att LSS är en rättighetslag (se JO 2025 s. 346, dnr 5244-2023).

Det finns inte någon särskild bestämmelse som reglerar inom vilken tid en nämnd ska fatta beslut med anledning av en ansökan om en insats enligt LSS. De generella bestämmelserna om ärendehandläggning i FL är därför tillämpliga. Det innebär bl.a. att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts (9 § FL). Nämnden måste alltså se till att ärendet drivs framåt mot beslut och utföra de handläggningsåtgärder som krävs för att ärendet ska kunna avgöras inom en rimlig tid. Det ligger i sakens natur att beslut i ärenden enligt LSS är av stor betydelse för den enskilde. Det är därför särskilt angeläget att han eller hon inte behöver vänta längre än nödvändigt på att få sin rätt till en viss insats prövad av nämnden.

Jag har tidigare uttalat att en handläggningstid om tre till fyra månader är ett rimligt riktmärke för ett ärende om personlig assistans. Alla ärenden kommer dock inte att kunna avgöras inom en sådan tidsperiod. För att en längre handläggningstid ska anses godtagbar krävs att det finns omständigheter som kan motivera det. Förklaringsbördan bör här ligga på nämnden, dvs. om ett beslut inte har fattats inom tre till fyra månader trots att det i efterhand kan konstateras att det fanns förutsättningar för detta, bör det kunna krävas att nämnden förklarar vad det berott på. Är det t.ex. fråga om ett komplext ärende där en rad utredningsåtgärder varit nödvändiga kan en utredningstid om sju till åtta månader vara nödvändig. För att en handläggningstid som överstiger sju till åtta månader ska kunna godtas krävs typiskt sett att det varit fråga om ett ärende där en mer omfattande utredning varit nödvändig. Det krävs också att nämnden hela tiden har bedrivit ett aktivt utredningsarbete. Handläggningstider som

uppgår till ett år eller mer ska inte behöva förekomma annat än i mycket speciella undantagsfall. (Se JO 2019/20 s. 588.)

Om en domstol helt eller delvis upphäver ett beslut som nämnden har fattat i fråga om en LSS-insats och återförvisar målet till nämnden för ny prövning innebär det att den enskildes ansökan kvarstår och att den inte är prövad i de delar som har upphävts. Nämnden ska utan dröjsmål meddela ett nytt beslut i enlighet med domstolens anvisningar. Nämnden bör normalt sett kunna hantera saken skyndsamt eftersom det redan finns en utredning, låt vara att den kan behöva kompletteras i vissa avseenden (se t.ex. JO:s beslut JO 2025 s. 357, dnr 2428-2024).

lakttagelser och uttalanden

I flera av de granskade ärendena var handläggningstiderna korta. Särskilt i ärenden om andra insatser än personlig assistans hade ansökningar handlagts skyndsamt. Det kunde röra sig om handläggningstider om någon månad eller i vissa fall endast ett par dagar. Det ser jag positivt på.

Vid granskningen noterades emellertid också ärenden där handläggningen hade tagit betydligt längre tid. I ett pågående ärende hade den enskilde ansökt om kontaktperson och bostad med särskild service för vuxna i juli 2025. Vid tidpunkten för JO:s granskning uppgick handläggningstiden alltså till cirka 14 månader. I ärendet förekom även två passiva perioder om cirka fem månader vardera. Jag är kritisk till hur ärendet handlagts.

När det gäller ärenden om personlig assistans noterade mina medarbetare flera ärenden med korta handläggningstider. Det fanns emellertid också ett antal ärenden med handläggningstider överstigande sex månader. Mina medarbetare noterade även pågående ärenden med handläggningstider om närmare ett år. Bland de avslutade ärendena fanns ytterligare exempel på ärenden med långa handläggningstider. Vid granskningen framgick att det var vanligt att det dröjde en tid innan handläggningen av en ansökan kom igång. Detta är givetvis inte acceptabelt. Nämnden ska påbörja handläggningen så fort en ansökan kommit in.

I ett antal ärenden förekom det passiva perioder mellan olika handläggningsåtgärder. Som ett exempel hade en sökande sedan tidigare personlig assistans och ansökte i maj 2025 om en förlängning av insatsen. Först i september 2025 bokades ett utredningsmöte in. För att den enskilde inte skulle stå utan insats förlängdes insatsen vid sex tillfällen under utredningstiden. Det tog ett år och tre månader innan nämnden fattade ett beslut i ärendet. Varken i det ärendet eller i något av de övriga ärendena med långa handläggningstider framgick det av dokumentationen att det skulle ha förelegat några särskilda utredningssvårigheter som medfört att handläggningen dragit ut på tiden. Nämndens handläggning har inte varit tillräckligt aktiv, vilket givetvis inte är godtagbart.

Mina medarbetare granskade också ärenden som hade återförvisats från domstol. I två fall hade domstolens dom meddelats i slutet av augusti 2026. Handläggningen i dessa ärenden hade ännu inte påbörjats. I två fall hade något nytt beslut ännu inte fattats trots att handläggningen hade pågått i cirka sex månader. I ett ärende hade några åtgärder ännu inte vidtagits, trots att domen meddelades i början av juli 2026. Jag kan utifrån dokumentationen i ärendena konstatera att nämnden inte drivit handläggningen framåt på det sätt som krävs.

Vid det avslutande mötet uppgav företrädarna för nämnden att den arbetar aktivt för att korta handläggningstiderna. En teamledare går igenom öppna ärenden med handläggarna en gång i månaden och anledningen till eventuella tidsutdräkter stäms då av.

Den egenkontroll som nämnden har beskrivit framstår som en god ordning för att säkerställa att ärendena drivs mot ett avgörande. Med tanke på det som noterats vid granskningen såvitt avser handläggningstider tycks arbetssättet ännu inte fått ett tydligt genomslag vid ärendehandläggningen.

Jag vill i sammanhanget understryka nämndens ansvar för att driva handläggningen i ärendena framåt mot ett beslut. Om en ansökan exempelvis behöver kompletteras i något avseende bör nämnden omgående ta en muntlig kontakt med den enskilde eller skicka en begäran om komplettering till honom eller henne. I begäran bör det alltid anges en frist för när kompletteringen ska ha kommit in till nämnden. Om det vid det angivna datumet inte har kommit in någon komplettering måste nämnden ta ställning till hur handläggningen ska fortskrida.

Nämnden måste arbeta strukturerat för att följa upp sina ärenden och förebygga att dessa blir liggande utan att nödvändiga åtgärder vidtas. Även i återförvisade ärenden har nämnden givetvis samma ansvar som i övriga ärenden att driva handläggningen framåt.

Jag är kritisk till det som kommit fram vid granskningen om de långa handläggningstiderna. Jag förutsätter att nämnden ser till att handläggningen av ärendena drivs framåt med den skyndsamhet som lagen kräver.

Barnets bästa och barnets rätt att komma till tals

Rättsliga utgångspunkter

Principen om att barnets bästa ska beaktas är central och avser alla åtgärder som rör barn. Den följer av artikel 3 i barnkonventionen, som gäller som svensk lag sedan 2020. Principen kommer också till uttryck i 6 a § LSS.

Den närmare innebörden av barnets bästa är inte definierad i någon av bestämmelserna utan måste avgöras i varje enskilt fall utifrån en bedömning av de individuella förhållandena. I det ligger ett krav på att beslutande myndigheter så långt som möjligt har försäkrat sig om att barnets bästa har beaktats och redovisats i beslutsprocessen. Besluten måste med andra ord innefatta ett

barnperspektiv där principen omsätts i verkliga och konkreta situationer. Det ska vara tydligt vilka överväganden som lett fram till att ett visst beslut fattats och varför det inte har varit möjligt att fatta ett annat beslut i det aktuella ärendet. Såväl kortsiktiga som långsiktiga effekter för barnet måste beaktas. (Se t.ex. Barnkonventionsutredningens betänkande SOU 2020:63 s. 190 f. och 242 f., prop. 2002/03:53 s. 76 f. och 105, prop. 2009/10:176, s. 31 ff. och prop. 2024/25:89 s. 222 ff. och 649 f.)

Barnets rätt att komma till tals framgår av artikel 12 i barnkonventionen. Av den bestämmelsen följer både en mer allmän rätt för ett barn att uttrycka sina åsikter och en rätt för barnet att höras och göras delaktig i ärenden vid domstolar och myndigheter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

I LSS regleras barnets rätt att komma till tals i 8 § andra stycket. Bestämmelsen innebär att ett barn ska få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet samt att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Barnets egna synpunkter och åsikter är också en viktig del i bedömningen av vad som är barnets bästa.

Begreppet mognad är inte definierat i lag. I förarbetena till lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, anges att begreppet mognad handlar om förmågan att förstå och bedöma vilka konsekvenser den aktuella frågan medför (se prop. 2012/13:10 s. 39).

lakttagelser och uttalanden

I de granskade ärendena som rörde barn noterades att nämndens redovisning av bedömningen i fråga om barnets bästa varierade. Det saknades i flera fall en individuell bedömning. I något fall utgjordes bedömningen av ett blankt påstående om att den aktuella insatsen var i linje med barnets bästa. Utredningarna som granskades hade förvisso en rubrik som hette ”Barnperspektivet”, men det framgick inte heller av det avsnittet vilka egentliga överväganden som nämnden hade gjort gällande barnets bästa. Nämnden borde ha redovisat vilka konkreta alternativ som var möjliga och motiverat den lösning som valdes.

Vid det avslutande mötet uppgav företrädarna för nämnden att det tidigare hade genomförts ett aktivt arbete om hur bedömningar av barnets bästa ska göras och redovisas i besluten. På senare tid har det dock varit rotation i personalgruppen, vilket kan ha lett till att delar av den upparbetade kunskapen har försvunnit.

Enligt min mening är detta inte en godtagbar förklaring till handläggningsbristerna i den delen. Nämnden har ett ansvar att säkerställa att personalen har tillräckliga kunskaper för att kunna göra korrekta prövningar av barnets bästa.

Nämnden hade i merparten av de granskade ärendena inte gjort konkreta och individualiserade bedömningar av barnets bästa. Av rättssäkerhetsskäl måste nämnden redovisa hur den har resonerat och ange vilka överväganden den har gjort. Om nämnden inte uttryckligen motiverar varför ett beslut är förenligt med barnets bästa är det svårt för barnet och vårdnadshavarna att förstå hur nämnden har resonerat och vilka omständigheter som har varit avgörande för beslutet. Det är givetvis inte godtagbart med blanka påståenden om att en åtgärd är förenlig med barnets bästa. En uttrycklig motivering är vidare central för att den domstol som ska pröva ett överklagande från en enskild eller en ansökan från nämnden utan svårigheter ska kunna förstå hur nämnden har resonerat om barnets bästa. Även tillsynsmyndigheternas granskning försvåras om nämnden inte redovisar sitt ställningstagande.

Att ett barn får komma till tals i ett ärende som rör honom eller henne är ett viktigt moment för att nämnden ska kunna göra ett korrekt ställningstagande i fråga om vad som är bäst för barnet. Även när barnet ska ges möjlighet att framföra sina åsikter ska barnets bästa beaktas. Det kan innebära att det inte alltid är lämpligt att efterfråga barnets åsikt (se prop. 2009/10:176 s. 74). Det ska dock alltid framgå av dokumentationen om nämnden har bedömt att det inte varit lämpligt att efterfråga barnets åsikt i ett visst fall.

I de ärenden där barnets åsikter och inställning hade hämtats in framgick det inte hur barnets synpunkter hade beaktats i nämndens bedömningar. Det förekom även ärenden där barnet inte hade fått komma till tals. Jag vill kort redogöra för två sådana fall som uppmärksammades vid granskningen.

Det framgick av utredningen i ett ärende att ett planerat skolbesök ställdes in eftersom barnet var hemma från skolan och att något nytt besök inte hade kunnat bokas in på grund av ett kommande sommarlov. Det konstaterades att en handläggare hade träffat barnet vid en tidigare utredning. Det framgick inte om den tidigare kontakten ansågs ha varit tillräcklig, och oavsett hur det förhöll sig med den saken fanns det inte något ställningstagande kring betydelsen av barnets åsikter och inställning inom ramen för den aktuella utredningen. I beslutet, som mynnade ut i att ansökan avslogs, fördes inte något resonemang om barnets bästa eller barnets rätt att komma till tals.

I ett annat ärende angavs att barnets inställning inte hade kunnat hämtas in på grund av ålder och funktionsnedsättning. I anslutning till det konstaterandet fanns en redogörelse från när barnet hade observerats vid ett skolbesök. Det framgick inte om barnet ansågs ha kommit till tals genom observationen. Jag ställer mig för övrigt tveksam till om en sådan observation kan anses uppfylla det kravet. Inte heller i detta fall fanns det några överväganden i fråga om betydelsen av barnets åsikter och inställning.

Sammantaget kan jag konstatera att nämnden i de granskade ärendena inte uppfyllt sin skyldighet att beakta barnets bästa och säkerställa att barn får

komma till tals. Jag ser allvarligt på detta och för bristerna förtjänar nämnden kritik.

Jag förväntar mig att nämnden säkerställer att konkreta och individualiserade bedömningar av barnets bästa görs och även tydligt redovisas i varje ärende samt att barnets åsikt och inställning redovisas och beaktas i bedömningarna.

Besluten i ärendena

Rättsliga utgångspunkter

Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska som huvudregel innehålla en klargörande motivering. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande. (32 § FL.)

Motiveringsskyldigheten innebär att myndigheten måste ange de skäl som har bestämt utgången i ärendet. Det ställs inte något krav på myndigheten att ingående redogöra för sakförhållandena eller för hur dessa har bedömts. I uttrycket klargörande ligger emellertid att skälen måste presenteras på ett sådant sätt att de blir begripliga för den enskilde. Att mottagaren förstår myndighetens beslut, framför allt motiveringen, är viktigt både för rättssäkerheten och för mottagarens förtroende för myndigheten. Det är också en förutsättning för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt genom att exempelvis överklaga besluten.

En myndighet som meddelar ett beslut i ett ärende ska så snart som möjligt underrätta den som är part om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövligt. Myndigheten bestämmer hur underrättelsen ska ske. Det kan inte anses uppenbart obehövligt att den enskilde underrättas om en ansökan har beviljats eller inte. (33 § FL.)

Ett beslut om insatser enligt LSS får överklagas till förvaltningsrätten (27 § LSS). Ett överklagande ska ha kommit in till den myndighet som har meddelat beslutet inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet (44 § FL). Beslutsmyndigheten prövar om beslutet har kommit in i rätt tid (45 § FL). Om överklagandet inte avvisas ska beslutsmyndigheten skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen. Om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet. (46 § FL.)

En myndighet har möjlighet att bestämma att ett beslut ska gälla endast under en viss period. JO har i tidigare beslut ifrågasatt en ordning där beslut om insatser enligt LSS alltid tidsbegränsas. Detta med hänsyn till att insatser enligt LSS ska vara varaktiga. JO har bl.a. uttalat att det är mindre befogat med tidsbegränsning för sådana insatser där det inte kan förutses någon förändring av behovet inom överskådlig tid. Det bör i varje enskilt fall övervägas om det är

nödvändigt med en tidsbegränsning. Ett beslut som tidsbegränsas ska innehålla en klargörande motivering om den saken. (Se bl.a. JO 2018/19 s. 577, dnr 589-2016, och JO:s beslut den 21 december 2021, dnr 1977-2020.)

lakttagelser och uttalanden

Besluten i ärendena var sakliga och välskrivna. Det var enkelt att följa nämndens resonemang och språket var lättläst.

Vid granskningen noterades i något fall att nämnden inte hade fyllt i vilken insats beslutet avsåg, utan det fanns endast en tom hakparentes. Det bör givetvis framgå vilken insats det aktuella beslutet avser. En sådan brist ger ett slarvigt intryck.

I några fall framgick det inte av journalen om den enskilde hade underrättats om beslutet eller hur en sådan underrättelse hade skett. Att det går att utläsa vid vilken tidpunkt ett beslut har meddelats och hur det har kommit den enskilde till del är av betydelse för en eventuell prövning av om ett överklagande har kommit in i rätt tid och bör dokumenteras i journalen.

Mina medarbetare noterade vid granskningen att nämnden i stor utsträckning hade fattat tidsbegränsade beslut. I vissa fall fanns det en motivering om varför en tidsbegränsning hade bedömts nödvändig. Det angavs exempelvis i ett ärende att barnets begränsningar bedömdes vara bestående över tid men att beslutet skulle gälla till och med den höst då barnet förväntades börja på högstadiet. Detta eftersom övergången till högstadiet ansågs vara en ny utvecklingsfas som kunde innebära väsentligt förändrade förhållanden. I de allra flesta fall saknades det dock helt en motivering till varför besluten tidsbegränsades. Detta är inte acceptabelt.

Vid det avslutande mötet uppgav företrädarna för nämnden att ett beslut om att tidsbegränsa en insats alltid ska motiveras. Nämndens uppfattning var att handläggarna gör individuella bedömningar. Om det saknas motivering rör det sig endast om bristfällig dokumentation.

Ett beslut om insats ska endast tidsbegränsas om det finns skäl för en sådan begränsning. Nämnden behöver därför redogöra för de omständigheter som varit avgörande för ställningstagandet. Nämnden behöver också redovisa sina överväganden i fråga om längden på beslutets giltighetstid. Det går annars inte att avgöra om nämnden har gjort en individuell bedömning. En klargörande motivering är viktig för att den enskilde – men även andra som tar del av ett beslut, t.ex. en domstol – ska förstå varför nämnden ansett sig ha grund för att tidsbegränsa ett beslut. De flesta tidsbegränsade beslut som granskades saknade skäl för tidsbegränsningen, vilket innebär att besluten inte uppfyller de krav på klargörande motivering som följer av FL. Jag är mycket kritisk till detta.

Slutligen innehöll överklagandehänvisningen som fogades till nämndens beslut följande formulering.

Om överklagandet har inkommit i tid, går handläggaren igenom ditt ärende för att ta ställning till om det finns skäl att ändra beslutet eller inte. Om ingen ändring görs, eller om ändringen inte helt motsvarar det du ansökt om, skickas överklagandet vidare till förvaltningsrätten för prövning.

Vid det avslutande mötet uppgav företrädarna för nämnden att överklaganden alltid skickas till förvaltningsrätten.

Av 46 § FL framgår att samtliga överklaganden som inte avvisas skyndsamt ska överlämnas till överinstansen. Formuleringen i överklagandehänvisningen kan uppfattas som att överklaganden inte alltid skickas till förvaltningsrätt, utan att denna fråga är avhängig hur beslutet ändras. Nämnden bör därför se över utformningen av hänvisningen så att den överensstämmer med lagtexten.

Omprövningsförbehåll

Rättsliga utgångspunkter

En myndighet får ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning. Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får ändras till den enskildes nackdel bara om det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas, tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart, eller felaktigheten beror på att parten lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter. (Se 37 § FL.)

I förarbetena till bestämmelsen uttalas att förbehåll som följer av villkor som anges i ett beslut måste utformas på ett sätt som uppfyller rimliga krav på förutsebarhet och är förenliga med kraven på legalitet, objektivitet och proportionalitet (se prop. 2016/17:180 s. 329).

JO har i tidigare beslut uttalat sig om omprövningsförbehåll i LSS-ärenden. I beslutet framhöll JO att myndigheten i varje ärende där omprövningsförbehåll övervägs måste ta ställning till nödvändigheten av ett sådant förbehåll. Det måste stå klart för myndigheten vad syftet med att uppställa förbehållet är. (Se JO 2018/19 s. 577, dnr 589-2016.)

lakttagelser och uttalanden

Mina medarbetare noterade att nämndens beslut, oavsett vilken insats det var fråga om, genomgående innehöll omprövningsförbehåll.

Vid det avslutande mötet uppgav nämndens företrädare att utgångspunkten är att omprövningsförbehåll alltid ska användas. Det är förvalt i ärendehanterings-systemet att beslut innehåller omprövningsförbehåll. Nämnden ser användningen av omprövningsförbehåll som ett sätt att minska hanteringen av återkrav.

Nämnden verkar alltså förse sina beslut med omprövningsförbehåll utan att göra en prövning i varje enskilt fall av om det finns behov av ett sådant förbehåll. I de granskade ärendena var omprövningsförbehållen inte heller motiverade. Som framhållits måste nämnden i varje enskilt fall bedöma om det finns behov av ett omprövningsförbehåll. Ett sådant förbehåll ska alltid motiveras. Det får givetvis inte förekomma att omprövningsförbehåll rutinmässigt tas in i beslut utan närmare överväganden från nämndens sida. En sådan ordning kan dessutom skapa onödig stress och otrygghet för enskilda.

Mina medarbetare noterade att majoriteten av de beslut som var tidsbegränsade också var försedda med omprövningsförbehåll.

Vid det avslutande mötet uppgav nämndens företrädare att den ansåg att det även när ett beslut var tidsbegränsat fanns skäl att ha ett omprövningsförbehåll.

Även när det gällde tidsbegränsade beslut tycktes nämnden alltså använda sig av omprövningsförbehåll utan att ha gjort en individuell prövning. Rör det sig om ett beslut med kortare giltighetstid måste behovet av ett omprövningsförbehåll typiskt sett anses mindre framträdande. Nämnden har inte i sina beslut motiverat varför den ansett det nödvändigt med både tidsbegränsning och omprövningsförbehåll. Det är en brist i handläggningen.

Jag är kritisk till det som kommit fram om nämndens användning av omprövningsförbehåll. Jag förutsätter att nämnden säkerställer att det i fortsättningen görs en prövning i varje enskilt fall av behovet av att förse ett beslut med omprövningsförbehåll och att omprövningsförbehåll alltid motiveras.

Underrättelse om väsentlig försening

Rättsliga utgångspunkter

Om en myndighet bedömer att avgörandet i ett ärende som har inletts av en enskild part kommer att bli väsentligt försenat, ska myndigheten underrätta parten om detta. I en sådan underrättelse ska myndigheten redovisa anledningen till förseningen. (11 § FL.)

Syftet med bestämmelsen i 11 § FL är främst att minska risken för att bristande information om handläggningen leder till onödig irritation hos den enskilde. Det är god förvaltning att inte hålla den enskilde ovetande om vad som händer i ärendet. En myndighet bör därför lämna information om handläggningen så tidigt som möjligt. De överväganden som en myndighet gör i fråga om huruvida den ska underrätta den enskilde bör dokumenteras. Det är viktigt att en underrättelse enligt 11 § FL är tydligt utformad – det ska bl.a. framgå att det är fråga om en underrättelse enligt den bestämmelsen och det är lämpligt att myndigheten försöker uppskatta hur lång tid det beräknas ta innan ärendet avgörs. (Se t.ex. JO 2023 s. 351, dnr 6473-2021, JO 2023 s. 368, dnr 7262-2022 och 7266-2022 samt JO:s beslut den 19 juni 2023, dnr 3232-2023.)

lakttagelser och uttalanden

Mina medarbetare noterade flera ärenden med långa handläggningstider. Det fanns inte någon dokumentation om att nämnden hade övervägt att underrätta den enskilde om väsentlig försening.

Vid det avslutande mötet uppgav nämndens företrädare att de anställda känner till bestämmelsen och vet hur den ska tillämpas.

Utifrån det som kommit fram vid granskningen får jag närmast intrycket av att de anställda inte har kännedom om 11 § FL. Jag utgår från att nämnden säkerställer att de anställda har nödvändiga kunskaper om bestämmelsen och att den tillämpas i handläggningen.

Verkställighet av beslut om boendeinsats*Rättsliga utgångspunkter*

När en nämnd har fattat ett beslut om insatser för en enskild enligt LSS gäller beslutet omedelbart (27 § fjärde stycket LSS). Det betyder att nämnden är skyldig att genast verkställa beslutet. Nämnden ansvarar sedan under beslutets giltighetstid för att verkställighet fortsatt sker. Även en domstols avgörande i sådana frågor gäller omedelbart, så länge inte domstolen har förordnat att dess beslut ska gälla först sedan det fått laga kraft (27 § fjärde och femte styckena LSS). Samtidigt måste naturligtvis vad som kan anses vara en godtagbar tid för att verkställa en insats bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet (se JO:s beslut den 28 oktober 2025, dnr 3842-2024).

Ett beslut om rätt till en viss insats enligt LSS innebär ett ansvar för nämnden att verkligen tillhandahålla just den insatsen. Enligt min mening påverkas en nämnds ansvar att verkställa ett sådant beslut egentligen inte av huruvida den enskilde har beviljats andra insatser med stöd av samma lag. Risken med att resonera i kompensatoriska termer är att detta omsatt till ett arbetssätt kan komma att urholka rättigheterna enligt LSS. (Se JO:s beslut den 15 september 2026, dnr 6376-2025.)

Det kan uppstå en situation när den enskilde och nämnden inte når enighet om hur en boendeinsats ska utformas. Detta kan leda till en längre handläggningstid än normalt, men nämnden måste även i ett sådant fall kontinuerligt vidta effektiva åtgärder i syfte att så snart som möjligt kunna verkställa beslutet (se JO:s beslut den 11 maj 2026, dnr 2907-2025). Även när nämnden och den enskilde inte kan komma överens om hur en insats ska utformas för att motsvara lagens krav, ligger det på nämnden att fatta ett beslut om utformningen. Ett sådant beslut kan nämligen överklagas och därmed bli föremål för domstolsprövning (se 27 § första stycket LSS, prop. 1992/93:159 s. 189 f.).

Det finns också skäl att framhålla att även om den enskilde avstår ett erbjudande om en viss bostad inverkar detta inte på rätten till själva insatsen. Nämnden behöver då fortsätta arbetet med att hitta en lämplig boendelösning.

lakttagelser och uttalanden

Vid granskningen noterades flera beslut om bostad med särskild service för vuxna där det gått lång tid sedan besluten fattades och besluten ännu inte var verkställda. Jag vill i det följande peka på ett par exempel.

I det första fallet beviljades en enskild bostad med särskild service för vuxna i januari 2024. Därefter fanns det inte någon dokumentation förrän i februari 2025, dvs. mer än ett år senare. Det noterades då bl.a. att den enskilde var stressad över att inte veta när hon skulle få komma till ett LSS-boende. I ett e-postmeddelande i juli 2025 meddelade handläggaren att hon inte i dagsläget visste något mer, men att boendesamordnaren skulle höra av sig när det fanns ett boende. I januari 2026 fattade nämnden ett nytt beslut om samma insats, eftersom det förra beslutets giltighetstid hade löpt ut. I juni 2026 ringde den enskildes gode man och frågade när beslutet skulle verkställas. Därefter fanns det inte några ytterligare anteckningar. Tiden från det första beslutet till tidpunkten för inspektionen uppgick till två år och åtta månader.

I det andra fallet beviljades en kvinna bostad med särskild service för vuxna genom ett beslut i mars 2023. Nästa anteckning i den dokumentation mina medarbetare tog del av avsåg att en handläggare i januari 2026 ringde kvinnans mor för att hämta in kompletterande uppgifter om stödbehovet. Därefter gjordes en ny ansökan om samma insats och ett nytt beslut fattades i mars 2026, dvs. tre år efter det första beslutet. I maj 2026 ägde det rum ett telefonsamtal mellan en handläggare och kvinnans mor. Handläggaren informerade om att det för tillfället inte gick att erbjuda plats på ett boende. Därefter fanns det inte några ytterligare anteckningar. I detta fall hade det vid tidpunkten för inspektionen gått cirka tre och ett halvt år sedan det första beslutet fattades.

Det sista fallet avser ett beslut om bostad med särskild service för vuxna som fattades i februari 2018. Beslutet om insats gäller tills vidare. Sedan beslutet fattades hade den enskilde erbjudits bostad vid fem tillfällen. Den enskilde har tackat nej till erbjudandena. Såvitt framgår av dokumentationen hade det vid något tillfälle gått tre år mellan erbjudandena. Vid tidpunkten för min inspektion hade det gått cirka åtta och ett halvt år sedan beslutet fattades.

Vid det avslutande mötet uppgav nämndens representanter att nämnden är medveten om den problematiska situationen när det kommer till att verkställa beslut om boendeinsatser. Kommunen har under lång tid haft problem med verkställigheten av den här typen av insatser. I dag bedrivs ett aktivt arbete för att bygga boenden i kommunen, men arbetet är tidskrävande.

Jag kan alltså konstatera att nämnden vid tidpunkten för inspektionen hade ett stort antal beslut om boende med särskild service för vuxna som ännu inte var verkställda. Jag ser med stort allvar på det som kommit fram om hanteringen av verkställighetsfrågan i de exempel jag pekat på.

Jag vill beröra ytterligare ett ärende om samma insats. I det fallet fattades ett beslut om bostad med särskild service för vuxna i december 2024. Under handläggningens gång föreslog handläggaren att den enskilde kunde ansöka om ett boende enligt den då gällande socialtjänstlagen (2001:453), men samtidigt stå kvar i kön för LSS-boende. I november 2025 lämnades ett erbjudande om boende enligt LSS som den enskilde tackade nej till eftersom han hade fått en boendeinsats enligt SoL.

Mot bakgrund av det som kommit fram i ärendet vill jag framhålla vikten av att enskilda genast får den insats som har beviljats enligt LSS. Det får givetvis inte förekomma att nämnden förklarar sig inte kunna tillhandahålla den boendeinsats enligt LSS som den enskilde har rätt till, men i stället uppmuntrar honom eller henne att ansöka om en boendeinsats enligt SoL. Detta skulle urholka LSS karaktär av rättighetslag. Ett sådant agerande från nämndens sida ser jag mycket allvarligt på.

Även i fråga om verkställighet av korttidsvistelser utanför det egna hemmet noterade mina medarbetare brister. Granskningen visade att det fanns ärenden där det inte hade vidtagits någon åtgärd alls efter att ansökan kommit in, utöver att nämnden hade skickat ut ett informationsbrev om att insatsen inte var tillgänglig. Det fanns ett par exempel på ärenden där tidsutdräkten mellan inkommen ansökan och utskickat brev uppgick till cirka sex månader. I vissa av de granskade fallen fanns kontakter mellan den enskildes ställföreträdare och nämnden dokumenterade. Det var dock i princip uteslutande ställföreträdarna som hade tagit kontakt med nämnden. Det är som jag tidigare nämnt nämndens ansvar att driva handläggningen i ärendena framåt mot ett beslut.

I ett ärende fattade nämnden beslut om korttidsvistelse i september 2023. Av den sista journalanteckningen i juni 2026 framgick att beslutet ännu inte var verkställt. Det framgick emellertid att vårdnadshavaren varit tydlig med att hon endast var intresserad av ett specifikt boende och endast på helger. Det förekom ett flertal kontakter med vårdnadshavaren och tre erbjudanden lämnades, varav ett i oktober 2024 till det önskade korttidshemmet på vardagar. Nämnden hade också försäkrat sig om att vårdnadshavarens inställning kvarstod och hade lämnat tydlig information om att det kommer att ta längre tid att kunna verkställa beslutet. Även med beaktande av detta hade det vid granskningen gått tre år utan att beslutet verkställts, vilket jag ser allvarligt på.

Ett annat ärende gällde korttidsvistelse i form av ungdomshelg. Beslutet fattades i december 2024 och det framgick att insatsen var möjlig att erbjuda i januari 2025. Därefter gjordes fram till och med november 2025 flera försök att komma i kontakt med vårdnadshavaren angående den erbjudna insatsen. Den 28 november 2025 antecknades det i journalen att beställningen av insatsen ändrades till ”verkställs ej” eftersom insatsen inte blivit verkställd. I tiden därefter fanns endast en anteckning, från juni 2026, där vårdnadshavaren

uppgav att kontaktperson kunde vara en bättre insats för hans son och att socialtjänsten skulle boka in ett möte.

Vid det avslutande mötet uppgav nämndens företrädare att ”verkställs ej” innebär att insatsen markerats i verksamhetssystemet som att den inte ska verkställas och att det måste ha blivit något fel i det specifika fallet.

Jag får alltså konstatera att det även förekommer brister i fråga om verkställigheten av korttidsvистер.

Jag har i ett stort antal kritikbeslut kommit med uttalanden när det gäller handläggningen av ansökningar om olika insatser enligt LSS. Nu ser jag allt oftare inom ramen för min tillsyn att det brister även i nämndernas hantering efter det att ett beslut om insats har fattats. Jag har det senaste året meddelat en rad kritikbeslut om verkställighetsfrågor.

Flera av besluten har handlat om dröjsmål med att verkställa en beviljad boendeinsats. Som redan nämnts kritiserade jag helt nyligen nämnden för bristande verkställighet av ett beslut om bostad med särskild service för vuxna (se JO:s beslut den 15 september 2026, dnr 6376-2025). I ett annat beslut riktade jag allvarlig kritik mot en nämnd för att den dröjt med att verkställa en boendeinsats efter det att en domstol hade återförvisat ett mål (se JO:s beslut den 9 april 2026, dnr 2129-2025). I ett ärende hade en nämnd under ett års tid inte vidtagit några åtgärder i syfte att verkställa ett beslut om boende (se JO:s beslut den 11 maj 2026, dnr 2907-2025). En nämnd kritiserades för bristfällig verkställighet av en boendeinsats i ett fall där den enskilde hade lämnat boendet och nämnden därefter inte vidtog några direkta åtgärder avseende den enskildes boendesituation (se JO:s beslut den 28 oktober 2025, dnr 3842-2024). En annan nämnd kritiserades för att den hade tillhandahållit en enskild en hemtjänstlösning i stället för personlig assistans (se JO:s beslut den 20 augusti 2026, dnr 8309-2025).

När det gäller min granskning av verkställigheten av boendebeslut hos nämnden ser jag med stort allvar på dels det stora antalet beslut som ännu inte är verkställda, dels det som kommit fram om hanteringen i de enskilda ärenden som granskats vid inspektionen. Enskilda har under lång tid, ibland i flera år, stått utan den insats som de har rätt till enligt LSS. I ett antal av de granskade ärendena har något erbjudande om boende inte lämnats.

Jag kan ha en förståelse för att det kan ta viss tid för nämnden att hitta en lämplig boendelösning. När det gäller nämnden handlar det emellertid om att ett stort antal boendebeslut ännu inte har verkställts. Detta är inte ett läge som har uppstått från en dag till en annan, vilket nämnden också vid det avslutande mötet förklarade sig vara medveten om.

För att en nämnd ska kunna uppfylla det krav som LSS uppställer om att beslut om insatser ska verkställas genast måste nämnden också ha en beredskap när

handlar om att tillhandahålla insatser. Det är för mig uppenbart att nämnden inte haft eller har någon sådan beredskap med tanke på det stora antalet beslut som ännu inte är verkställda. Nämnden lever inte upp till lagens krav om att beslut ska verkställas genast. Det som har kommit fram om nämndens bristande verkställighet av boendebeslut är helt oacceptabelt. Nämnden förtjänar allvarlig kritik för de brister jag noterat i de enskilda ärendena.

Blanketten "Sanningsförsäkran"

Vid granskningen noterades att nämnden hade en blankett benämnd "Sanningsförsäkran". I blanketten angavs bl.a. följande.

Du ska lämna riktiga och fullständiga uppgifter till Omsorgsnämndens myndighet när du ansöker om insatser/bistånd enligt Socialtjänstlagen (SoL) och insatser/ersättning enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Det innebär både de uppgifter du lämnar muntligt och skriftligt. Du kan göra dig skyldig till brott om du lämnar oriktiga uppgifter, utelämnar uppgifter, lämnar ofullständiga uppgifter eller inte berättar när uppgifterna förändras. I vissa fall kan det även leda till att du blir återbetalningsskyldig.

Med min namnteckning intygar jag att jag har tagit del av vad sanningsförsäkran innebär.

- **Jag vet att de uppgifter jag lämnar till Omsorgsnämndens myndighet måste vara riktiga och fullständiga samt att jag måste meddela Omsorgsnämndens myndighet när uppgifterna jag lämnat förändras.**
- **Jag vet att jag kan göra mig skyldig till brott om jag lämnar oriktiga eller ofullständiga uppgifter, eller inte meddelar Omsorgsnämndens myndighet när uppgifterna förändras.**
- ***Jag vet att jag kan få betala tillbaka felaktigt utbetald ersättning.***

Mina medarbetare tog också del av nämndens rutin "Genomföra identitetskontroll och använda sanningsförsäkran – checklista". Av rutinen framgick att syftet med blanketten är att säkerställa att uppgifterna vid utredningssamtal lämnas på heder och samvete. Det framgick också av rutinen att blanketten kan användas vid alla utredningsmöten när det handlar om en ansökan om insats enligt LSS, men att den är extra viktig att använda vid utredningsmöten avseende till exempel personlig assistans, stöd i assistansliknande form eller omfattande hemtjänstbeslut samt i ärenden där det finns flera frågetecken eller redan misstankar om oegentligheter.

Vid det avslutande mötet uppgav företrädarna för nämnden att blanketten inte längre används. Den användes endast en kort tid och togs ned från verksamhetssystemet för cirka ett år sedan. Den ersattes med blanketten "Identitetskontroll". Bakgrunden till blanketten om sanningsförsäkran var att det skulle vara tydligt för enskilda vad som gällde och även underlätta arbetet

med återkravsärenden. Blanketten togs fram av enheten för återkrav och användes endast i ärenden om personlig assistans.

Vid handläggningen hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten tillämpas en bestämmelse som kräver att uppgifter ska lämnas på heder och samvete i ärenden som avser förmåner enligt socialförsäkringsbalken (2010:110), SFB. (Se bestämmelsen i 110 kap. 4 § SFB.) Sådana förmåner utgörs av ekonomisk ersättning från staten till den enskilde. Syftet med kravet på uppgiftslämnande på heder och samvete i den typen av ärenden är bl.a. att inskräpa vikten av att uppgifterna är fullständiga och sanningsenliga. Att uppgifter lämnas på heder och samvete innebär också att straffansvar för osann försäkran enligt 15 kap. 10 § brottsbalken kan komma i fråga.

LSS reglerar olika stödinsatser som ska främja den enskildes jämlikhet i levnadsvillkor och fulla delaktighet i samhällslivet. Till skillnad från ärenden om förmåner enligt SFB uppställer LSS inte något krav på uppgiftslämnande på heder och samvete.

Jag har inte några synpunkter på nämndens strävan att tydliggöra vikten av att enskilda lämnar korrekta uppgifter i en ansökan om en insats enligt LSS. Som blanketten har utformats framstår det emellertid som att det kan följa straffrättsliga konsekvenser om en enskild exempelvis skulle beskriva omfattningen av sina behov på ett sätt som nämnden sedan inte delar vid sin prövning av ärendet. Informationen i blanketten om att den enskilde kan komma att dömas för brott om han eller hon t.ex. lämnar ofullständiga uppgifter är enligt min mening också olämplig med hänsyn till nämndens utrednings-skyldighet i ärenden om insatser enligt LSS. Formuleringarna i blanketten om straffrättslig konsekvens kan skapa en oro hos enskilda för vad som händer om en felaktig uppgift lämnas. Detta skulle också kunna leda till att enskilda avhåller sig från att ansöka om insatser. Enligt min mening är skrivningarna i blanketten om brott olämpliga.

Nämndens företrädare har uppgett att blanketten inte har använts på länge. Mina medarbetare noterade emellertid att blanketten förekom i flera ärenden om personlig assistans. Bland annat återfanns blanketten i två återförvisade ärenden. I det ena ärendet var blanketten daterad den 30 juli 2026. I det andra ärendet saknades datering, men det framgick av journalanteckningarna att blanketten skrevs under vid ett möte den 18 september 2026. Blanketten förekom även i ytterligare ett ärende i maj 2026.

Jag kan alltså konstatera att blanketten har använts så sent som i september 2026. Detta trots att nämndens företrädare uppgett att den inte längre är åtkomlig i verksamhetssystemet. Nämnden tycks alltså inte känna till att blanketten fortfarande används inom förvaltningen. Jag utgår från att nämnden omgående reder ut den saken.

Ärendet avslutas.

Protokollförare vid inspektionen var Lovisa Falkman.

Protokollet har justerats den 22 oktober 2026 av JO Thomas Norling.

Dokumentet har fastställts digitalt och har inga underskrifter.